

L'independentisme creix entre els catalans castellanoparlants i immigrants d'Espanya durant el franquisme i la Transició. Un 20 per cent dels catalans nascuts a fora del Principat votarien "sí" en un referèndum, segons l'última enquesta del CEO (Centre d'Estudis d'Opinió) alhora que creix l'activisme pro-independència de col·lectius com Els altres andalusos o Súmate. Sociòlegs i membres d'aquests grups expliquen el fenomen.

La Via Catalana, al seu pas per Barcelona, l'11 de setembre de 2013.

Independentisme d'adopció

Els altres catalans, com va definir Francesc Candel el col·lectiu d'immigrants espanyols que va arribar a Catalunya a les dècades dels cinquanta i els seixanta del segle XX, continuen sent el sector de població més reticent a la independència de Catalunya: un 47 per cent votarien en contra de la independència, segons l'últim baròmetre d'opinió pública del CEO (Centre d'Estudis d'Opinió), fet sobre un univers de

2.000 persones. Però aquest percentatge es va reduint i ja n'hi ha un 20 per cent (un 19,7% exactament) que afirmen, en aquesta enquesta, que votarien "sí". Un 10 per cent són indecisos i un 20 per cent declaren que s'abstindrien.

L'anomenada "Segona generació de la immigració", fills d'aquells "altres catalans", tots nascuts al Principat i en gran mesura educats en la immersió lingüística, no tenen un comportament

polític i social homogeni. Les enquestes no els discriminen com un grup d'estudi –la qual cosa fa més difícil treure'n conclusions– i la sociologia de les migracions els ha ignorat com a objecte d'estudi –centrada, com està, en la nova immigració extracomunitària del anys noranta i primers anys del segle XXI. L'únic estudi que se n'ha fet, i del qual es poden inferir conclusions sobre el seu sentiment identitari el va fer en

Marc Belzunces per encàrrec del Cercle d'Estudis Sobiranistes el 2009. Tot treballant les matrius de dades originals de 22 enquestes diferents realitzades entre 1991 i 2008, l'estudi "Suport Social a la Independència de Catalunya" conclouïa que el 15,5 per cent dels independentistes eren nascuts fora del Principat (comparant-lo amb el baròmetre del CEO es dedueix que aquest percentatge hauria crescut un 4,4% en cinc anys). Però la dada que més va sorprendre, en aquell moment, és que el 31 per cent dels que es declaraven independentistes tenien com a llengua materna el castellà.

Potser aquelles dades de fa sis anys anunciaven el que ara s'ha materialitzat en l'activisme proindependentista de

diversos col·lectius que s'autodefineixen immigrants, fills de la immigració o castellanoparlants: és el cas d'Els altres andalusos, que lideren el músic Lluís Cabrera o l'etnòleg Bienve Moya; Súmate (vegeu entrevista amb Eduardo Reyes a la pàgina 19) o comptes i accions de les xarxes socials com Independentistas en castellano –@IndEnCastellano– o #independestitEZ (vegeu reportatge a la pàgina 22).

Els últims baròmetres del CEO revelen un creixement de la intenció de vot al "sí" en un referèndum: del 51,1% de juny de 2012 s'ha passat al 54,7% d'aquest novembre de 2013 –passant pel *sostre* d'octubre de 2012, quan el "sí" va arribar al 57 per cent.

El director del CEO, Jordi Argelaguet, reconeix que les enquestes revelen que "hi ha una vinculació entre el fet de nàixer a Catalunya i estar a favor de la independència i, a l'inrevés, pel fet d'haver nascut fora, més probabilitats hi ha que estigui a favor de mantenir l'*statu quo*", però matisa que "efectivament, l'opció de la independència és prou transversal" com perquè sigui l'opció d'un 20 per cent dels qui foren immigrants, un grup que qualifica de "gens negligible".

És impossible concretar el percentatge de l'anomenada segona generació entre els votants del "sí" o del "no", perquè l'enquesta no vol dibuixar aquest perfil entre els enquestats, però un 43 per cent diuen que el seu pare va nàixer en "altres comunitats autònomes" i el mateix percentatge afirma que la seva mare procedeix de fora del Principat (lògicament el percentatge serà més alt del 43 per cent perquè hi ha molts matrimonis mixtos, que és allò que l'enquesta no discrimina, i, segons algunes fonts, podria estar al voltant del 80 per cent del total).

La Catalunya impura. "La impuresa de la societat catalana és un actiu", afirma un dels portaveus d'Els altres andalusos, Lluís Cabrera, nascut a Arbúnel (Jaén), el 1954, que exposa la seva tesi amb pèls i senyals: "Catalunya té un model de coproducció de catalans que hauria de ser estudiat arreu del món, que és la barreja de gent. Tota la gent que vam arribar aquí vam deixar de ser immigrants al cap d'un dia. Vam deixar de ser-ho perquè a la pràctica tots ens vam barrejar amb dones i homes catalans i tots junts vam tenir fills comuns."

El col·lectiu Els altres andalusos –el nom del qual ja és un homenatge al llibre de Paco Candel– va néixer, segons Cabrera, contra una utilització política del seu origen i la "congelació" artificial de la identitat andalusos al Principat: "Els altres andalusos vam néixer el 2005 com a reacció al discurs de la immigració que es feia a Catalunya de la Transició ençà. Les dues coalicions hegemòniques –CiU i PSC-PSOE– no s'han cregut mai que fóssim un sol poble. A partir d'aquí els errors que han comès durant aquests trenta anys i escaig han estat brutals. Per exemple, han

José Montilla, quan era ministre d'Indústria, a la Fira d'Abril de Catalunya el 2005. Segons Cabrera, aquestes visites eren "obscenes i ridícules".

potenciat les cases regionals andaluses. Amb poques excepcions, aquestes cases regionals no van néixer d'una forma natural, sinó que a l'ajuntament, les diputacions (bàsicament la de Barcelona) –en aquell moment a les mans del PSC– i diferents conselleries –a les mans de CiU– els va interessar una quantitat de bolets per tot el país –sobretot a l'Àrea Metropolitana– i encara en paguem les conseqüències”.

Cabrera afirma que “van intentar, i en part van aconseguir, congelar identitats, congelar l'Andalusia dels cinquanta, seixanta i setanta en un lloc que no era Andalusia”. Diu Cabrera que, amb aquell error, les institucions van donar un paper de representant dels immigrants a persones que no havien estat elegides per ningú: “Aquesta congelació ha portat no només aquesta gran quantitat de cases regionals sinó també la FECAC, que ha estat un càncer amb metastasi, adulada per tot tipus de polítics els quals tenien com a interlocutor dels andalusos la FECAC i sobretot el seu president, Francisco García Prieto. El tenien com

un governador civil, representant de tota la gent que va arribar als cinquanta, als seixanta, etc., potenciant una de les grans malifetes que és la Fira d'Abril, que és una còpia de l'original de Sevilla, que un país modern com Catalunya no es podia permetre. Els polítics catalans, de forma obscena, ridícula i tendenciosa anaven a fer-se l'andalús per un dia a veure si aconseguien vots, com si la gent nascuda a Andalusia fóssim idiotes i no poguéssim votar per altres motius que no fos el nostre origen. No existeix ni ha existit mai la novena província andalusa. Això és un invent de polítics porucs i farsants”.

Ara Els altres andalusos ha iniciat una campanya a favor de la independència amb l'Assemblea Nacional Catalana (ANC). I explica Cabrera que només fa de megàfon d'un fenomen molt estès: “A mi em conviden a fer conferències a molts llocs, moltes vegades per l'Assemblea ANC. Però sempre em passa. Està ple de gent que són com jo. I els ho dic: per què no parlen ells, que són del barri? Perquè vostè és conegut.

D'acord, ens hem preocupat per crear un discurs des de fa anys. Però en el fons estem fent un treball que no ens correspon, perquè dins l'ANC, a totes les territorials n'hi ha gent de tots els orígens barrejats”.

El fet que hagi esdevingut normal –de proporcions gens negligibles, en termes demoscòpics– que un independentista tingui cognoms no catalans ha provocat una irada reacció en alguna opinió publicada a Madrid. Com la del director editorial de Vocento, Alejandro Vara, en insultar el portaveu de la CUP, David Fernández: “Comprenc la frustració de ser independentista radical català i dir-se Fernández de cognom”.

Lluís Cabrera creu que aquesta reacció està provocada pel desconeixement i la incomprensió: “A Espanya no entenen res”. Si això dels cognoms fos l'únic que no entenguessin, rai. És que no entenen res. La barreja de gent d'Andalusia, Extremadura o Múrcia amb gent catalana que han tingut fills és el que crea el canemàs català. Està ple de cognoms d'arreu. A Madrid o a

Andalusia pensen que la gent ha vingut aquí i no s'ha barrejat i que continuarem sense barrejar-nos i això no és veritat. La realitat demostra que aquest canemàs de matrimonis mixtos és el que fa la grandesa d'aquest país”.

La història i el PSUC. La sociòloga Carlota Solé, de la Universitat Autònoma de Barcelona, ja va dedicar la seva tesi, als anys vuitanta, a la immigració espanyola i el sentit identitari. Opina que “la integració ha funcionat perfectament en termes socio-econòmics, en termes d'inserció en el mercat laboral, d'integració en l'estructura ocupacional, promoció individual, mobilitat ascendent ocupacional i sobretot social”. La majoria d'aquells immigrants, diu, “han experimentat un ascens social, tant econòmic –perquè han passat de ser obrers no especialitzats del camp a obrers especialitzats– com social: han passat a formar part de les classes socials mitjana o mitjana-baixa (això vol dir que tenen més benestar material) i molts han pogut enviar els seus fills a la universitat”. És a dir, que “el futur de la generació ja nascuda aquí –filla d'immigrants– és equiparable al dels autòctons”.

Però assenyala que una altra cosa són els sentiments: “Tot i ser a Catalunya, parlar la llengua, conèixer els costums i, sobretot, acceptar el sistema de valors d'una societat industrialitzada avançada, en l'àmbit dels sentiments es troben entre dues aigües: se senten de la terra on han nascut –estic parlant de la primera generació– i, per tant, a aquest nivell es podria dir que no es poden equiparar als catalans independentistes”.

Solé considera que, per contra, “els fills d'aquesta generació tenen un comportament molt més semblant a tots els nascuts a Catalunya: tot i que a casa parlin castellà i tinguin molta influència cultural de la terra d'origen dels pares, ells se senten de Catalunya i s'acosten molt més al comportament electoral general”.

No ha estudiat l'anomenada segona generació però s'atreveix a fer un diagnòstic. “Catalunya és una societat cohesionada i em fa l'efecte que la segona generació va a les manifestacions de l'11-S, a la Via Catalana, però molts no voldrien una ruptura amb Espanya

Participants a la Via Catalana, al passeig de Gràcia. El nombre d'independentistes nascuts fora de Catalunya ha crescut un 4,5 per cent en cinc anys.

Lluís Cabrera, un dels portaveus del col·lectiu Els altres catalans.

perquè, quant a sentiments, encara tenen un vincle amb la terra d'origen dels seus pares. Jo crec que és a la tercera generació que ja no hi ha diferències en absolut. Però no s'ha estudiat perquè, en general, són criatures encara”.

Quina va ser la clau de l'èxit de la integració de la immigració dels anys cinquanta, seixanta i setanta? Carlota Solé apunta dos arguments: un de socio-cultural i un de polític. El primer, ser terra de pas: “Catalunya és una terra de pas que ha rebut immigració des de fa segles. Que la població estigui tan barrejada és perquè sempre ha estat terra de pas, com ja va destacar Pierre Vilar i els historiadors de la seva escola. Hi ha Gómez i Fernández independentistes perquè el procés de socialització ha funcionat.”

El segon, la política del PSUC durant la Transició: “El PSUC va fer una feina

importantíssima de cara a la integració socio-cultural dels immigrants a Catalunya. Els comunistes van fer una feina molt important perquè van integrar la qüestió nacional amb la qüestió de classe. I molta gent immigrada se sentia molt representada, en els seus interessos de classe, per un partit com el PSUC que, a la vegada, va reconduir la qüestió per fer conèixer i fer acceptar la qüestió nacional catalana”.

Lluís Cabrera també atribueix mèrits al PSUC: “Jo vinc del camp llibertari però he de reconèixer que el PSUC va ser cabdal en el treball d'integració durant la dictadura. El problema és que el PSUC va esclatar el 1984. No es van poder entendre en democràcia. Però amb el franquisme va ser qui més va lluitar a Catalunya. La dictadura aglutinava totes les sensibilitats que hi havia dins del PSUC, però amb l'arribada de la democràcia aquestes sensibilitats no es van saber gestionar”.

Com Cabrera, Carlota Solé atribueix la reacció d'alguns mitjans espanyols contra els independentistes de cognom espanyol al desconeixement, en part voluntari: “Madrid i el govern espanyol viuen molt d'esquena a Catalunya o el País Basc perquè són molt diferents d'ells. D'Andalusia, com que Madrid –o Castella– s'apropia molts elements seus, com el flamenc per exemple, la distància no és tan gran. Però sempre hi ha hagut un desconeixement o una

JORDI PLAY

Participants a la Via Catalana al seu pas pel Camp Nou. Neixen noves associacions d'immigrants extracomunitaris a favor de la independència.

ignorància de Catalunya. Ara es nota més perquè hi ha la possibilitat de la consulta, però ara fa quaranta anys ja era semblant: Madrid no se n'adona, o no vol saber-ho, que aquí hi ha una situació diferent”.

La causa d'aquesta voluntària ignorància és el nacionalisme: “Això és el nacionalisme estatista que pretén una homogeneïtat cultural i lingüística per a tot Espanya, independentment que hi hagi realitats culturals i lingüístiques molt diferents. Això, a Europa s'està corregint. Ja ningú no hi creu, en això”.

La nova immigració. La qüestió, en el futur, serà el comportament polític-identitari de la nova immigració arribada als noranta i primers anys del 2000. El sociòleg de la Universitat de Lleida Jordi Garreta l'ha analitzat, sobretot en el camp de l'associacionisme. En el número de juny de 2013 de la *Revista Internacional de Sociologia*, un monogràfic sobre immigració i associacionisme, Garreta publicava un estudi sobre “Les associacions d'immigrants africans”. Aquest sociòleg opina que, “a nivell individual podem dir que hi

ha una part d'aquesta nova immigració que, per sentiment o per una forma més d'integració, s'inclina per acostar-se a aquests moviments nous independentistes perquè Catalunya vagi més bé, tot i que encara no s'ha estudiat prou”.

Allò que sí que ha analitzat són les associacions: “Quan estudiem l'associacionisme, sí que veiem que n'hi ha que tenen més interès polític. No diuen que la independència sigui un objectiu, però sí que n'hi ha que tenen un tarannà i confessen que hi ha partits polítics que els festegen. I reconeixen que hi ha partits nacionalistes o independentistes amb els quals tenen bona relació. Quan grates, t'adones que, sobretot les associacions que volen tenir una projecció externa –no només interna, dirigint-se únicament al seu col·lectiu–, tenen un discurs més proper al nacionalisme o l'independentisme. Però n'hi ha poques i és un fenomen molt incipient. Tenen altres prioritats però es comença a detectar aquest fenomen”.

La cara més coneguda d'aquest nou moviment l'ha posat un jugador de bàsquet del Joventut de Badalona, el senegalès Sitapha Savané, que s'ha declarat

públicament a favor de la independència en un acte de la JNC (Joventut Nacionalista de Catalunya). “Espanya i Catalunya –ha dit Savané– són com un matrimoni, i el que no pots fer, si t'emprenyes amb la parella, és, a sobre, deixar-la sense diners”.

Com sempre, les reaccions contra l'independentisme semblen tan reveladores com les declaracions sortides de les seves pròpies files. Dies després de les manifestacions de Savané, l'ex-diputat de Ciutadans i ara impulsor de la plataforma Som Catalunya Somos Espanya reconeixia que l'activisme catalanista els porta “trenta anys d'avantatge” i es planyia de l'existència de col·lectius proindependència de castellanoparlants i senegalesos: “Fins ara et deien que la integració a Catalunya passava per parlar en català. I ara hi ha discursos que diuen que ni és necessari! Que n'hi ha prou de ser independentista per a ser bon català! (...) Si ara fins i tot tenim associacions de senegalesos per la independència! I no parlen català! Aquest és el tema!”.

Àlex Milian